

Küçük Çocuklarda Psikolojik Dayanıklılık ve Oyun Davranışları

Hülya Gülay Ogelman^a, Seda Saraç^b, Tuğba Abanoz^{c,d}

Özet

Psikolojik dayanıklılık insanın stres ve zorluklarla başa çıkma kapasitesidir. Bu çalışmanın amacı küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çocukların oyun davranışları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışma 51-71 aylık (M=68.10; SS=4.63) 677 (K: 306; E:371) çocuk ile yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırma, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 677 çocukla gerçekleştirilmiştir. Ego Sağlamlığı Ölçeği ve Okul Öncesi Oyun Davranışları Ölçeği kullanılarak elde edilen veriler, çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çocukların oyun davranışları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal oyun, yalnız pasif oyun, itiş-kakış oyunu ve sessiz oyun davranışlarını istatistiki olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık düzeyi ile çocukların yalnız aktif oyunları arasında ise olumlu bir ilişki olduğu ancak bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda küçük çocukların psikolojik dayanıklılıkları oyun davranışlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Psikolojik Dayanıklılık
Oyun Davranışları
Okul öncesi
Erken çocukluk

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 09.12.2021
Yayın Tarihi: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1034689

Resilience and Play Behaviours in Young Children

Abstract

Resilience is an individual's capacity to cope with stress and difficulties. The aim of this study was to determine the predictive effect of resilience on young children's play behaviors. To this aim, the study was conducted with 677 (F: 306; M: 371) children aged 51-71 months (M=68.10; SD=4.63). The research performed in the relational screening model, one of the quantitative research methods, was conducted with 677 children reached using the convenience sampling method. The data obtained using the Ego Resiliency Scale and Preschool Play Behaviour Scale were analyzed using simple linear regression analysis to determine the effect of children's psychological endurance levels on children's behavior and game behavior scale. The results indicated that resilience predicts social play, solitary passive play, rough play, and reticent play behaviors statistically. However, although there was a positive relationship between the level of resilience and solitary active play, this relationship was not statistically significant. To sum up, young children's resilience has positive effects on their play behaviors.

Keywords

Resilience
Play Behaviours
Preschool
Early Childhood

About Article

Received: 09.12.2021
Published: 28.03.2023
Doi: 10.18026/cbayarsos.1034689

^a Prof. Dr., Sinop Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-4245-0208

^b Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-4598-4029

^c İletişim Yazarı: tabanoz@ankara.edu.tr

^d Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0001-8905-4002

Giriş

Psikolojik dayanıklılık çalışmaları risk araştırmalarından doğmuştur. Dayanıklılık, bazı çocukların büyük zorluklar, stresli durumlar karşısında olumlu bir şekilde gelişimsel sürecine devam etmesini sağlayan kişilik özellikleri veya başa çıkma tarzlarının sonucu olarak kavramsallaştırılmıştır (Waller, 2001). Amerikan Psikoloji Derneği, psikolojik dayanıklılığı “sıkıntı, travma, trajedi, tehditler, aile, ilişki, ciddi sağlık sorunları veya işyeri ve finansal stresler gibi önemli stres kaynakları karşısında başarılı bir şekilde uyum sağlama süreci” olarak tanımlamaktadır (Southwick & Charney, 2012). Başka bir deyişle psikolojik dayanıklılık insanın stres ve zorluklarla başa çıkma kapasitesidir (Ernst & Burcak, 2019; Folostina vd., 2015; Pearce, 2011; Waller, 2001).

Psikolojik dayanıklılık, bir çocuğu güçlendirir ve yeni deneyimler edinmesini, zorlukları kabul etmesini, hayal kırıklığı ve başarısızlıkla başa çıkmasını sağlayabilir. Çocuğun zorluklarla başa çıkma kapasitesi biyolojik, psikolojik ve çevresel faktörler ve bunların etkileşimi ile bağlantılı olarak zamanla değişebilmektedir. Biyolojik faktörler, çocuğun mizacını, stres ve kaygıya karşı duyarlılığını içerirken, psikolojik faktörler, kişisel değer ve yeterlilik hakkındaki inançları, sosyal destek beklentilerini ve dünya hakkındaki inançlar dahil olmak üzere, çocuğun olumsuz koşullarda yapıcı inançlar geliştirme ve sürdürme kapasitesini ifade etmektedir. Çevresel faktörler, çocuğun sevgi, kabul, koruma, güvenlik, barınma ve fiziksel beslenme ihtiyacı da dahil olmak üzere çevrenin çocuğun ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığını belirtir (Pearce, 2011). Çocuklar için bu niteliklere sahip olmak, ailede ve genel olarak toplumda olduğu kadar okul ortamlarında da hayati önem taşır (Cefai, 2008). Savunmasız çocukları koruyan ve onların yetkin ve özerk genç yetişkinlere dönüşümlerini kolaylaştıran üç önemli faktör; bireyin mizaç özellikleri (sosyal yeterlilik, problem çözme becerileri, özerklik ve amaç sahibi olma), özellikle yaşamın ilk yıllarında aile ve okul gibi dış destek sistemleridir (Embury, 2013; Cefai, 2008).

Çevresel faktörler içerisinde ev ve okul ortamı özel bir yere sahiptir. Nitekim anne-babalar, çocuklarda psikolojik sağlamlığı artırma konusunda önemli ve kritik bir rol oynar. Psikolojik dayanıklılığı destekleyen bir eğitim ve bakım süreci, zor durumların varlığını anlama ve açıklama ve onları gelebilecek zararlardan koruma arasında denge kurmayı gerektirir (Pearce, 2011). Aynı zamanda anne-babaların çocukların baş etme becerilerini geliştirmeleri sürecindeki rolleri, çocukların güçlü kişisel, sosyal ve duygusal yeterlilikleri için temel yapı taşı görevi görür (Frydenberg vd., 2019). Okul ortamında ise psikolojik dayanıklılıkla ilgili çocuklar temel etkileşimler, çocuk-öğretmen, çocuk-çocuk arasında gerçekleşmektedir. Sevecen bir öğretmen-öğrenci ilişkisi, sağlıklı akran ilişkileri, çocuklar için koruyucu faktörlerdir (Cefai, 2008).

Özellikle okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılığın yanı sıra çocukların hayatında kritik yere sahip kavramlardan biri de oyundur. Çocuklar oyunlarında gerçek yaşamda karşılaştıkları ve tanıştıkları ilk elden ve doğrudan deneyimlerden yararlanırlar. Oyun bir süreçtir, hiçbir ürünü yoktur. Oyun bittiğinde, geldiği gibi çabucak kaybolur. Çocuklar oynamayı seçerler, içsel bir motivasyondur. Koşullar uygun olduğunda kendiliğinden ortaya çıkar ve devam ettikçe sürdürülür. Oyun, çocukların şimdiki zamanda yapabileceklerini önceden öğrenmelerine yardımcı olur. Oyun, çocukları taklit dünyasına götürme potansiyeline sahiptir. Burada ve şimdinin ötesinde, geçmişte, şimdi ve gelecekte olası ve imkânsız dünyaların hikayelerini yaratarak başka dünyalar hayal ederler. Rol yapma oyunu çocukları ve yetişkinleri farklı karakterlere dönüştürür (Bruce, 2018). Oyun tek başına olabilir

ve bu tür oyun genellikle çok derindir. Çocuklar kim olduklarını, fikirleri, duyguları, ilişkileri ve fiziksel benlikleriyle nasıl yüzleşeceklerini ve bunlarla nasıl başa çıkacaklarını öğrenirler. Çocuklar yetişkinlerle, paralel olarak (arkadaşlık oyunu), iş birliği içinde çiftler halinde veya gruplar halinde oynayabilir (Bruce, 2018). Çocuklar, oyun yoluyla kolayca keşfeder ve etkili bir şekilde öğrenirler. Oyun yoluyla öğrenme, çocuğun hayal gücünü, sosyal-duygusal yeterliliklerini, yaratıcılığını, dil becerilerini ve fiziksel kapasitelerini geliştirir. Ayrıca, küçük çocuklar, oyun sayesinde tüm gelişim alanlarında önemli ilerlemeler kaydederler. Çocuklar karmaşık sosyo-dramatik oyunlarla meşgul olduklarında, dillerini ve sosyal becerilerini, empati kurma becerilerini, hayal güçlerini, özsaygılarını, öz kontrollerini ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirme fırsatına sahip olurlar. Çocuklar oyun yoluyla akademik becerilerini arttırıp, yaşam kalitesini arttıracak deneyimler elde ederler (Alharbi & Alzahrani, 2020). Farklı ülkelerin erken çocukluk eğitim sistemlerinde yaptıkları düzenlemeler incelendiğinde, okul öncesi eğitimde oyunun yeri ve öneminin uzun yıllardır vurgulandığı görülecektir (Faas vd., 2017).

Çocukların oyun davranışlarını belirlemek ve tanımlamak, çocuk gelişimini değerlendirmenin önemli bir bileşenidir (Faas vd., 2017). Oyun biçimlerinin psikolojik anlamı ve önemi, tek başına veya oyun arkadaşıyla etkileşime girerek oynayan çocuğa bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle, çocukların oyun etkinliklerinin içeriği, verilen sosyal bağlam içerisinde düşünülmelidir. Sosyal katılımın kökenleri erken bebeklik dönemine kadar izlenebilir. Yaşla birlikte çocukların sosyal etkinlikleri giderek daha fazla rol oynama etkinlikleri içerir. Çocuklukta sosyal oyunun gelişimsel önemini tam olarak anlamak için akran etkileşiminin işlevsel önemini göz önünde bulundurmamak önemlidir. Küçük çocuk için akran grubu, sosyal becerilerin kazanılması ve deneyimlenmesi için önemli ve eşsiz bir bağlam sağlar. Sosyal çocuklar akranlarıyla etkileşime fırsatlarından yararlanırlar. Bu nedenle, herhangi bir nedenle akran etkileşimine girmeyen yaşlıtlarına göre sosyal ve duygusal uyumsuzluk sorunları yaşama olasılıklarının daha düşük olması beklenir. Öte taraftan sosyal olmayan oyun karmaşık ve çok boyutlu bir yapıdır. Sosyal olmayan davranışların çeşitli alt türlerinin, farklı psikolojik mekanizmalara sahip olduğu görülmektedir (Rubin & Coplan, 1998). Çocukların özgüvenlerini geliştirmeleri ve yeteneklerini keşfetmeleri için akranlarıyla oyun oynamaya, materyallerle etkileşime geçmeye ihtiyaçları vardır (Alharbi & Alzahrani, 2020). Çocuklar oyun yoluyla fiziksel, duygusal ve sosyal dünyayı keşfeder ve deneyimlerler. Motor ve bilişsel gelişim çocukların oyunları yoluyla gelişir. Sosyal ve dil becerileri başkalarıyla etkileşime girdiğinde gelişir. Duygusal gelişimi, çeşitli duygusal deneyimlerle gelişir. Sonuç olarak çocuk her zaman kendi dünyasıyla daha iyi başa çıkabilmesini sağlayacak bilgi ve beceriler geliştirir. Aksi durumda korkular çocukların keşif yapma isteğini azaltır, dolayısıyla gelişiminin tüm yönlerini ve dünyasıyla başa çıkma yeteneği de dahil olmak üzere duygusal olarak iyi olma halini bozacağından, çocuğun psikolojik sağlamlığını etkileyecektir (Pearce, 2011).

Oyuna gelişimsel bir bakış açısıyla bakıldığında, çocukların davranışlarını ve sosyal bilgi birikimlerini denemelerine ve fiziksel ve iletişim becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Bu nedenle oyunun sosyal yeterlilik, duygusal kapasite ve psikolojik dayanıklılık, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin gelişimini kolaylaştırmaktadır (Gray, 2009). Örnek olarak oyun, kronik hastalığı olan çocukların savunmasızlığına ve bu çocukların karşılaştıkları risk ve sağlıklı gelişim sorunlarında da iyileştirici etkiye sahiptir. Oyun, iyi olma hali ve yaşam kalitesini destekler ve kronik rahatsızlıkları olan çocuk hastaların ve ailelerinin gelecekteki sağlıkları için güçlü bir temel sağlar (Nijhof vd., 2018). Oyun türlerine bakıldığında, farklı sınıflandırma yaklaşımlarının olduğu görülecektir (Bruce, 2018). Bu araştırmada, oyun

davranışları temelinde yapılan sınıflandırma esas alınmıştır. Bu sınıflandırmada, sosyal oyun, yalnız-pasif davranış, yalnız-aktif oyun, sessiz-katılımcı olmayan davranış, itiş kakış oyun olmak üzere 5 oyun davranışı tanımlanmıştır (Coplan & Rubin, 1998). Çocuklar üç yaş civarında sosyalleşmeye başlayan çocuklar, oyun ortamlarında diğer çocuklarla etkileşim kurarak, alma-verme ve iş birliği gibi sosyal kuralları öğrenirler. Sosyal oyun aracılığıyla yetişkinlik dönemine hazırlanırken çeşitli sosyal durumları deneyimlerler (Anderson McNamee & Bailey, 2010). Yalnız-pasif davranış tek başına oynarken nesnelere sessizce keşfedilmesini içerir. Erken çocukluk döneminde, bu tür davranışlar öğretmenler, ebeveynler ve akranlar tarafından olumlu şekilde pekiştirilir, bu davranışın sergilenmesi yetkin problem çözme ve akran kabulü ile ilişkilidir (Rubin, 1982). Sıklıkla yalnız-pasif oyunla meşgul olan çocuklar (örneğin; yapboz veya sanat etkinliği yapmak), insan odaklı olmaktan çok nesne odaklı görünmektedirler (Rubin & Coplan, 1998). Yalnız-pasif davranış, erken çocukluk döneminde uyumsuzluğun bir göstergesi gibi görünmese de bu durum artan yaşla birlikte değişebilir (Coplan vd., 2001). Yalnız-aktif oyun, sosyal olmayan oyunun çok seyrek görülen ancak oldukça belirgin bir biçimdir. Yalnız-aktif oyun davranışları; okul öncesi çocuklar arasında dürtüsellik, okul öncesi yıllardan itibaren akran reddi ve çocukluk yılları boyunca dışa vurulan (özellikle saldırganlık) problemler ve olgunlaşmamayı içermektedir (Rubin, 1982). Sessiz-katılmayan davranış, sosyal oyunun aksine, suskun / katılmayan davranış, tipik olarak çocukların başkalarıyla doğrudan etkileşime girmediği ve başkalarının oyun oynamasını izlemediği veya odanın içinde amaçsızca dolaştığı davranış olarak tanımlanır. Suskun çocuk akranlarıyla sosyal etkileşime girmek isteyebilir fakat sosyal etkileşim korkusu tarafından engellenir ve aynı anda başkalarından kaçınma arzusunun nedeni olur (Coplan et al., 2001). İtiş kakış oyun davranışları; alay etme, vurma, tekme atma, dürtme, üstüne atlama, gizlice yaklaşma, taşıma, üst üste binme, dövüş, kovalama, yakalama, itme ve kovalanmayı içerir. İtiş-kakış oyunlar ile saldırganlığı ayırt etmek için bir gülümseme veya oyun oynayan bir yüz ifadesinin varlığı gereklidir (Panksepp & Scott, 2012).

Yapılan çalışmalar incelendiğine, çocukların oyun davranışlarını incelemeye yönelik çalışmaların son yıllarda artış göstermesine karşılık Türkiye’de psikolojik dayanıklılık ve oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, çalışmanın alan yazına önemli katkılar sağlayabileceği, sonraki çalışmalara rehberlik yapabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın amacı, küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çocukların oyun davranışları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

- Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, sosyal oyun davranışlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, yalnız pasif oyun davranışlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, itiş kakış oyun davranışlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, sessiz oyun davranışlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, yalnız aktif oyun davranışlarını istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel bir araştırmadır ve ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama araştırmalarında evrenle ilgili genel bir yargıya varmak için evrenden alınan bir grup örneklem üzerinde çalışma yapılır (Büyüköztürk vd., 2010). İlişkisel araştırmalar ise iki ya da daha fazla sayıda değişken arasındaki bağlantılar ortaya konulmaya çalışılır (Edmond & Kennedy, 2016). Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile oyun davranışları arasındaki bağlantılar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2021-2022 yılı öğretim döneminde İstanbul ve Ankara'da öğrenim görmekte olan okul öncesi dönem çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 677 çocuk (K: 306; E:371) oluşturmaktadır. Çocukların yaşları 51 ay ile 71 ay arasında değişmektedir (M=68.10; SS=4.63). Çalışmaya sadece ebeveyn onamı olan ve normal gelişim gösteren çocuklar katılmıştır. Ölçme araçları, öğretmenler (n =52) tarafından çocuklar için doldurulmuştur. Öğretmenlerin tamamı çocukları en az 4 aydır tanımaktadırlar.

Veri Toplama Araçları

Ego Sağlamlığı Ölçeği

Eisenberg ve arkadaşları (1996) tarafından Block'un Q-Sort yönteminden uyarlanarak geliştirilmiştir. Türkçe'ye Önder ve Gülay Ogelman (2011) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek çocukları gözlemlerine dayalı olarak anne-baba veya öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Bu çalışmada, ölçek öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Ölçek, 12 maddeli ve tek boyuttan oluşmaktadır. Öğretmenler çocukları 9'lu likert üzerinde değerlendirmektedir. Çocukların puanları arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeylerinin arttığı kabul edilmektedir. Türkçe uyarlaması sırasında öğretmen formunun iç tutarlılık katsayısı .86 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin öğretmen, anne ve baba formları bulunmaktadır (Önder ve Gülay Ogelman, 2011). Bu çalışmada kullanılan öğretmen formu için iç tutarlılık katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır.

Okul Öncesi Oyun Davranışları Ölçeği

Ölçek, Coplan ve Rubin (1998) tarafından okul öncesi çocukların oyunlar sırasında gösterdikleri bireysel davranışlarını öğretmen görüşlerine doğrultusunda değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk örneklem için geçerlik-güvenirliği Gülay Ogelman (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. 5 alt ölçeği bulunmaktadır: Sessiz-davranış alt ölçeği (4 madde), etrafı amaçsızca izlemeye dayalı maddelerden oluşmaktadır. Yalnız-aktif davranış ölçeği (2 madde) çocuğun tek başına koştuğu, rol oynadığı, müzik aleti çaldığı vb. oyunlara ilişkin maddeler içermektedir. Yalnız-pasif davranış alt ölçeği (4 madde), çocuğun yalnız başına oynadığı, bir şeyleri inşa etmeye, keşfetmeye dayalı oyunları içermektedir. Sosyal oyun ölçeği (6 madde) grup oyunlarını, sosyo-dramatik oyun oyunlara ilişkin maddeler içermektedir. İtiş-kakış ölçeği (2 madde) boğuşma, kavga ediyormuş gibi yapma vb. oyunlara ilişkin maddeler içermektedir. Her bir madde için çocuğa 5'li likert üzerinden sıklık değerlendirmesi yapılmaktadır (hiç, seyrek, bazen, sık sık, her zaman). Çocuk her alt ölçek için puan almaktadır. Toplam puan alınmamaktadır. Alt ölçeklere ilişkin Cronbach Alpha katsayıları; Sosyal oyun için .88, Yalnız-Pasif oyun için .90, İtiş-kakış

oyunu için .86, Sessiz davranış için .86 ve Yalnız-aktif oyun için .72'dir (Gülay Ogelman, 2011). Bu çalışmada iç tutarlık katsayıları sırasıyla .81, .77, .85, .72 ve .83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, öğretmenler aracılığıyla toplanmıştır. Ölçme araçları öğretmenlere mail aracılığıyla gönderilmiş ve ölçekleri her bir çocuk için doldurduktan sonra mail aracılığıyla iletmeleri istenmiştir. Veriler SPSS 25.0 programı aracılığıyla yapılmıştır. Öğretmenlerden gelen veri dosyaları incelenmiş, eksik veriler için öğretmenlerle iletişime geçilerek tüm eksiklikler giderilmiştir. Analizlerin yapıldığı veri setinde eksik veri bulunmamaktadır. Çalışmada yer alan tüm değişkenler için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş ve tüm değişkenler için bu değerlerin -1.00 ile + 1.00 arasında değiştiği görülmüştür. Buna dayanarak tüm değişkenlerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Çalışmada hipotezi test etmeden önce bazı betimleyici istatistiklere bakılmıştır. Ayrıca değişkenler arasında ilişki olup olmadığını test etmek için korelasyon alanizi yapılmıştır. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çocukların oyun davranışları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla, tek bir bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında bir ilişki olduğunda, bağımsız değişkendeki (psikolojik dayanıklılık) değişimin bağımlı değişken (oyun davranışları) üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlayan basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, betimsel istatistikler ve korelasyon analizleri sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1' de araştırmada incelenen değişkenler için betimsel istatistikleri ve psikolojik dayanıklılık ile oyun davranışı değişkenleri arasındaki korelasyon katsayılarını gösterilmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

Değişkenler	N	\bar{X}	SD	r
Psikolojik dayanıklılık	677	82.42	14.30	-
Sosyal oyun	677	26.27	3.42	.41*
Yalnız pasif oyun	677	13.25	3.58	-.17*
İtiş-Kakış oyunu	677	3.53	2.10	-.22*
Sessiz oyun	677	8.10	2.80	-.32*
Yalnız aktif oyun	677	6.81	2.25	.052

p < .01

Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Oyun

Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile sosyal oyun davranışları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır, $r(677) = .41$, $p < .01$. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sosyal oyun davranışlarını yordayıp yordamadığının ortaya çıkarılması amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Tablo 2, analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2. Sosyal Oyun Davranışlarının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R ²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		18.26	.70		25.98*	133.78*
Psikolojik dayanıklılık	.17	.10	.01	.41	11.57*	

$p < .01$

Analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, sosyal oyun davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(1, 675) = 133.78$, $p < .01$]. Psikolojik dayanıklılık sosyal oyun davranışlarındaki değişkenliğin %17'sini açıklamaktadır.

Psikolojik Dayanıklılık ve Yalnız Pasif Oyun

Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yalnız pasif oyun davranışları arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır, $r(677) = -.17$, $p < .01$. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yalnız pasif oyun davranışlarını yordayıp yordamadığının ortaya çıkarılması amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Tablo 3, analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3. Yalnız Pasif Oyun Davranışlarının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R ²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		16.67	.80		20.96*	18.10*
Psikolojik dayanıklılık	.03	-.04	.01	-.17	-4.36*	

$p < .01$

Analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, yalnız pasif oyun davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(1, 675) = 18.10$, $p < .01$]. Psikolojik dayanıklılık düzeyi, yalnız pasif oyun davranışlarındaki değişkenliğin %3'ünü açıklamaktadır.

Psikolojik Dayanıklılık ve İtiş-Kakış Oyunu

Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile itiş-kakış oyun davranışları arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır, $r(677) = -.32$, $p < .01$. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin itiş-kakış oyun davranışlarını yordayıp yordamadığının ortaya çıkarılması

amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Tablo 4, analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4. İtiş-Kakış Oyun Davranışlarının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R ²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		6.22	.46		13.50*	35.04*
Psikolojik dayanıklılık	.05	-.03	.01	-.22	-5.92*	

p < .01

Analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, itiş-kakış oyun davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(1, 675) = 35.04, p < .01$]. Psikolojik dayanıklılık düzeyi, itiş-kakış oyun davranışlarındaki değişkenliğin %5'ini açıklamaktadır.

Psikolojik Dayanıklılık ve Sessiz Oyun

Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile sessiz oyun davranışları arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır, $r(677) = -.17, p < .01$. Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin sessiz oyun davranışlarını yordayıp yordamadığının ortaya çıkarılması amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Tablo 5, analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5. Sessiz Oyun Davranışlarının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R ²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		16.67	.80		22.33*	79.05*
Psikolojik dayanıklılık	.11	-.06	.01	-.32	-8.90*	

p < .01

Analiz sonuçlarına göre çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, sessiz oyun davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(1, 675) = 79.05, p < .01$]. Psikolojik dayanıklılık düzeyi, sessiz oyun davranışlarındaki değişkenliğin %11'ini açıklamaktadır.

Psikolojik Dayanıklılık ve Yalnız Aktif Oyun

Çocukların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile yalnız aktif oyun davranışları arasında olumlu yönlü bir ilişki bulunduğu ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir, $r(677) = -.17, p = .18$. İki değişken arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığından regresyon analizi yapılmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Küçük çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin oyun davranışları üzerindeki yordayıcı etkisinin ortaya konulduğu bu araştırmanın bulgularına göre psikolojik dayanıklılık beş oyun

davranışından yalnız aktif oyun dışındaki türleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu sonuca göre okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik dayanıklılık düzeyi, yordadığı dört oyun davranışı arasında en yüksek düzeyde sosyal oyunu; en düşük düzeyde itiş kakış oyunu açıklamaktadır. Psikolojik dayanıklılık genel olarak bir duruma olumlu bir şekilde uyum sağlamayı ifade eder (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000). Yaşamın ilk yıllarında gelişmeye başlayan psikolojik dayanıklılık, eksikliğinde bir takım olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir bireysel özelliktir. Şöyle ki psikolojik dayanıklılığı düşük düzeyde olan çocukların problem davranışlar gösterebildikleri, akran ilişkilerindeki sorunlarla ilişkili bulunmuştur (Huey & Weisz, 1997). Ayrıca düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip çocukların, öğretmenlerinden yardım istedikleri, destek bekledikleri durumların daha fazla olabildiği, stres, yalnızlık ve dışa dönük davranış sorunlarının daha yüksek olabildiği ifade edilmektedir (Causadias, Salvatore & Sroufe, 2012). Psikolojik dayanıklılık sayesinde çocuklar, sosyal ve fiziksel ortama uyum sağlar. Psikolojik açıdan dayanıklı çocuklar, anlamlı deneyimler elde ederken, aktif bir rol üstlenirler. Girişkenlik olarak adlandırılabilir bu özelliğin yanı sıra olumlu ve enerjik, öz güveni ve öz düzenlemesi yüksek düzeyde ve bağımsız bir birey görünümüne sahiptirler (Klohn, 1996). Taylor, Ruiz ve Nair (2019), tarım işçilerinin çocuklarıyla yaptıkları araştırmada, psikolojik dayanıklılığın depresyon ve iletişim problemleri ile olumsuz yönde ilişkili olduğu, akademik yeterlilik ve başarı ile olumlu yönde ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Bayındır, Önder ve Balaban Dağal (2018) 288 okul öncesi dönem çocuğu ile yaptığı araştırmada, psikolojik dayanıklılığın duygu düzenlemeye göre farklılaştığını belirlemişlerdir. Block ve Block (1980), yaşamın ilk yıllarındaki psikolojik dayanıklılığın, değişen koşullara kolaylıkla uyum sağlama, esnek düşünme ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Bu araştırmanın bulguları da alan yazındaki bilgilerle örtüşmektedir. Şöyle ki, bu araştırmanın bulgularına göre psikolojik dayanıklılık arttıkça sosyal oyun artmakta, yalnız pasif oyun, itiş kakış oyun ve sessiz oyun azalmaktadır. Psikolojik dayanıklılık arttıkça sosyal oyun azalmakta, yalnız pasif oyun, itiş kakış oyun ve sessiz oyun artmaktadır. Bulgular doğrultusunda, psikolojik dayanıklılığın oyun davranışlarını etkilediği söylenebilir. Oyun, sosyal, bilişsel, duygusal, fiziksel ve dilsel yönleri olan temel gelişim dinamiklerinden biri olup aynı zamanda çocuk için bir iletişim aracıdır (Fellin vd., 2019). Oyun, sosyal ve duygusal becerilerle yakından etkileşim halindedir (Ginsburg, 2007; Migliarese, 2008). Psikolojik dayanıklılık da çocukların sosyal ve duygusal uyumunda (Breslin, 2005) olduğu gibi oyun davranışları üzerinde de olumlu etkiler oluşturabilir. Harris (2016), psikolojik dayanıklılığın empatiyi, nezaketi, şefkati desteklediğini ve bu açıdan hem bilişsel hem de duygusal ve sosyal gelişimi desteklediğini vurgulamıştır. Capurso ve Pazzagli (2016), okul öncesi ve ilköğretim dönemlerindeki psikolojik dayanıklılık ile oyun arasındaki karşılıklı ve güçlü ilişkileri vurgulamıştır. Gull, Levenson Goldstein ve Rosengarten (2017), 3-13 yaş arası çocukların ağaca tırmanmaya dayalı oyunlarını ele aldıkları çalışmalarında riskli oyun kategorisinde değerlendirilen bu oyunların yaratıcılığı, sosyal, duygusal, bilişsel gelişimi ve psikolojik dayanıklılığı arttırdığını ifade etmişlerdir. Harris (2016), süper kahraman oyunlarının desteklendiği okul öncesi sınıflarında psikolojik dayanıklılığın yüksek düzeyde olduğu, yeni arkadaşlık ilişkilerinin desteklendiğini, akranlar arasında da olumlu ilişkilerin kurulduğunu ifade etmiştir. Görüldüğü üzere gerek bu çalışma olsun gerekse alan yazındaki ilgili çalışmalar, psikolojik dayanıklılık ve oyun arasındaki karşılıklı ilişkilere dikkat çekmektedir. Mawarpury (2018), psikolojik dayanıklılık ile oyunun birbirini etkileyen ve güçlendiren iki değişken olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre psikolojik dayanıklılık ile yalnız aktif oyun davranışı arasında olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunduğu görülmüş ancak bu ilişkinin istatistik olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, yalnız aktif oyun davranışını ile ilişki daha baskın değişkenlerin olabileceğini düşündürmektedir. Örnek olarak Llyod ve Howe (2003), yaş ortalaması 4,5 olan 72 çocuk ile yaptıkları çalışmada, yalnız oyunun yakınsak ve iraksak düşünme becerileri ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Coplan ve diğerlerinin (2014) ay ortalaması 66 olan 193 çocuk ile yaptığı çalışmada, akranları tarafından dışlanma ile yalnız oyun arasında ilişki olduğu vurgulanmıştır. Choo, Xu ve Haron (2011) tarafından 141 okul öncesi dönem çocuğu ile yapılan çalışmada, yalnız-aktif oyunun aşırı hareketlilik-dürtüsellik, sosyal olmayan davranış ve dikkatsizlikle ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda, küçük çocukların psikolojik dayanıklılıklarının oyun davranışlarını olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda, konu ile ilgili sonraki çalışmalarda psikolojik dayanıklılığın riskli oyun gibi farklı oyun türleri üzerindeki etkileri ele alınabilir. Oyun davranışları ortaya konulurken öğretmen görüşünün yanı sıra çocuk görüşü ve gözlem gibi farklı tekniklerle bilgi toplanabilir. Psikolojik dayanıklılığın farklı değişkenlerle ilişkileri ele alınabilir. Bu sayede küçük çocukların psikolojik dayanıklılığının etkileri çok yönlü ele alınabilecektir. Araştırma 5-6 yaş grubu çocuklarla sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda 3-4 yaş gibi daha küçük çocuklarla çalışılabilir. Okul öncesi dönemdeki psikolojik dayanıklılığın ve oyun davranışlarının izlendiği boylamsal çalışmalar yapılabilir. Ayrıca yalnız aktif oyunun farklı değişkenlerle ilişkisini ele alan araştırmalar planlanabilir. Böylece yalnız aktif oyunu etkileyen değişkenler belirlenebilecektir.

Kaynakça

- Alharbi, M. O. & Alzahrani, M. M. (2020). The importance of learning through play in early childhood: reflection on "the bold beginnings report". *International Journal of the Whole Child*, 5(2), 9-17.
- Anderson-McNamee, J. K., & Bailey, S. J. (2010). The importance of play in early childhood development. *Montana State University Extension*, 4(10), 1-4.
- Bayındır, D., Balaban Dağal, A., & Önder, A. (2018). Türkiye'deki 60-72 aylık çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin ego sağlamlık düzeylerine göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 377-400. DOI: [10.14520/adyusbd.387131](https://doi.org/10.14520/adyusbd.387131)
- Block J. H., & Block J. (1980). The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior. In: Collins WA (Ed.) *Minnesota Symposia on Child Psychology* (pp. 39-101). 13. Erlbaum; NJ: Hillsdale.
- Breslin, D. (2005). Children's capacity to develop resiliency: How to nurture it. *Young Children*, 61, 47-52.
- Bruce, T. (2018). The importance of play. In C. Trevarthen, J. Delafield-Butt, & A. W. Dunlop (Eds.), *The child's curriculum: Working with the natural values of young children* (pp. 39- 58). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., Karadeniz, A., & Demirel, F. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları.
- Capurso M., & Pazzagli C. (2016). Children's health care play as a coping strategy?: a review of the relevant literature. *Children's Health Care* 45, 39-66. DOI: [10.1080/02739615.2014.948163](https://doi.org/10.1080/02739615.2014.948163)

- Causadias, J. M., Salvatore, J. E., & Sroufe, L. A. (2012). Early patterns of self-regulation as risk and promotive factors in development: A longitudinal study from childhood to adulthood in a high-risk sample. *International Journal of Behavioral Development*, 36, 293–302. DOI: [10.1177/0165025412444076](https://doi.org/10.1177/0165025412444076)
- Cefai, C. (2008). *Promoting resilience in the classroom: a guide to developing pupils' emotional and cognitive skills*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Choo, M. S., Xu, Y., & Haron, P. F. (2011). Subtypes of nonsocial play and psychosocial adjustment in malaysian preschool children. *Social Development*, 21 (2), 294-312. DO: [10.1111/j.1467-9507.2011.00630.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2011.00630.x)
- Coplan, R. J. & Rubin, K. H. (1998). Exploring and assessing nonsocial play in the preschool: the development and validation of preschool play behavior scale. *Social Development*, 7 (1), 72-91. DOI: [10.1111/1467-9507.00052](https://doi.org/10.1111/1467-9507.00052)
- Coplan, R. J., Ooi, L. L., Rose-Krasnor, L., & Nocita, G. (2014). 'I want to play alone': assessment and correlates of self-reported preference for solitary play in young children. *Infant and Child Development*, 23, 229-238. DOI: [10.1002/icd.1854](https://doi.org/10.1002/icd.1854)
- Coplan, R. J., Gavinski-Molina, M. H., Lagacé-Séguin, D. G., & Wichmann, C. (2001). When girls versus boys play alone: Nonsocial play and adjustment in kindergarten. *Developmental Psychology*, 37(4), 464–474. DOI: [10.1037/0012-1649.37.4.464](https://doi.org/10.1037/0012-1649.37.4.464)
- Edmonds, W. A., & Kennedy, T. D. (2016). *An applied guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*. Sage Publications, Inc. DOI: [10.4135/9781071802779](https://doi.org/10.4135/9781071802779).
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Maszk, P., Holmgren, R., & Suh, K. (1996). The relations of regulation and emotionality to problem behavior in elementary school children. *Development and Psychopathology*, 8, 141–162.
- Embury, P. (2013). Resiliency scales for children and adolescent: theory, research, and clinical application. P. Embury & D. H. Saklofske (eds.). In *Resilience in children, adolescents, and adults: translating research into practice* (pp. 19-44). Springer . DOI: [10.1007/978-1-4614-4939-3_3](https://doi.org/10.1007/978-1-4614-4939-3_3)
- Ernst, J. & Burcak, F. (2019). Young children's contributions to sustainability: the influence of nature play on curiosity, executive functions, creative thinking, and resilience. *Sustainability*, 11(5). DOI: 10.3390/su11154212
- Faas, S., Wu, S. & Geiger, S. (2017). The importance of play in early childhood education: A critical perspective on current policies and practices in Germany and Hong Kong. *Global Education Review*, 4 (2), 75-91.
- Fellin, L. C., Callaghan, J. E. M., Alexander, J. H., Mavrou, S., & Harrison-Breed, C. (2019). Child's play? children and young people's resistances to domestic violence and abuse. *Children & Society*, 33, 126-141. DOI: [10.1111/chso.12302](https://doi.org/10.1111/chso.12302)
- Folostina, R., Tudorache, L., Michel, T. Erzsebet, B., Agheana, V. & Hocaoglu, H. (2015). Using play and drama in developing resilience in children at risk. *Social and Behavioral Sciences*, 197, 2362-2368. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.07.283.
- Frydenberg, E., Deans, J. & Liang, R. (2019). Parents and children's coping: building resilience and wellbeing in the early years. *Social Indicators Research*, 145(2), 629-640. DOI: 10.1007/s11205-017-1752-8
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining healthy parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182-191. DOI: [10.1542/peds.2011-2953](https://doi.org/10.1542/peds.2011-2953)
- Gray, P. (2009). Play as a foundation for hunter-gatherer social existence. *American Journal of Play*, 1, 476-522.

- Gull, C., Levenson Goldstein, S., ve Rosengarten, T. (2017). Benefits and risks of tree climbing on child development and resiliency. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 5(2), 10-29.
- Harris, K. I. (2016). Heroes of resiliency and reciprocity: teachers' supporting role for reconceptualizing superhero play in early childhood settings. *Pastoral Care in Education*, 34 (4), 202-217.
- Huey, S. J., & Weisz, J. R. (1997). Ego control, ego resiliency, and the Five-Factor model as predictors of behavioral and emotional problems in clinic-referred children and adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 106, 404-415. DOI: [10.1037/0021-843X.106.3.404](https://doi.org/10.1037/0021-843X.106.3.404)
- Klohnen, E. C. (1996). Conceptual analysis and measurement of the construct of ego-resiliency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1067-1079. DOI: [10.1037/0022-3514.70.5.1067](https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.5.1067)
- Llyod, B., & Howe, N. (2003). Solitary play and convergent and divergent thinking skills in preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 1, 22-41.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71, 543-562. DOI: [10.1111/1467-8624.00164](https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164)
- Mawarpury, M. (2018). Play: How to build children's resilience. *Proceedings of the International Conference on the Roles of Parents in Shaping Children's Characters (ICECED)*, December 3-4, 2018, Anjong Mon Mata, Banda Aceh, Indonesia. 196-201.
- Migliarese, N. L. (2008). *Researching the child ~ Nature connection*. California State Parks.
- Nijhof, S. L., Vinkers, C. H., Van Geelen, S. M., Duijff, S. N., Marijke Achterberg, E. J., Van der Net, J., Veltkamp, R. C., Grootenhuis, M. A., Van de Putte, W. M., Hillegers, M. H. J., Van der Brug, A. W., Wierenga, C. J., Benders, M. J. N. L., Engels, R. J. M. L., Van der Ent, C. K., Vanderschuren, L. J. M. L., & Lesscher, H. M. B. (2018). Healthy play, better coping: The importance of play for the development of children in health and disease. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 95, 421-429. [10.1016/j.neubiorev.2018.09.024](https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2018.09.024)
- Önder, A. & Gülay-Ogelman, H. (2011). The reliability-validity study for the ego resiliency scale (teacher-mother-father forms) for children aged between 5 and 6. *Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 5-21.
- Panksepp, J., & Scott, E. L. (2012). Reflections on rough and tumble play, social development, and attention-deficit hyperactivity disorders. In A. L. Meyer & T. P. Gullotta (Eds.), *Physical activity across the lifespan* (Vol. 12, pp. 23-40). New York, NY: Springer.
- Pearce, C. (2011). *A short introduction to promoting resilience in children*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Rubin, K. H. & Coplan, R. J. (1998). Social and nonsocial play in childhood: An individual differences perspective. S. Olivia & B. Spodek (Eds.). In *Multiple perspectives on play in early childhood education* (pp. 147-170). Suny Press.
- Rubin, K. H. (1982). Nonsocial play in preschoolers: Necessary evil? *Child Development*, 53, 651-657. DOI: [10.2307/1129376](https://doi.org/10.2307/1129376)
- Southwick, S. M. & Charney, D. S. (2012). *Resilience: The science of mastering life's greatest challenges*. Cambridge University Press.
- Taylor, Z. E., Ruiz, Y., & Nair, N. (2019). A mixed-method examination of ego-resiliency, adjustment problems, and academic engagement in children of Latino migrant farmworkers. *Social Development*, 28, 200-217. DOI: [10.1111/sode.12328](https://doi.org/10.1111/sode.12328)
- Waller, M. A. (2001). Resilience in ecosystemic context: Evolution of the concept. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 290-297. DOI:10.1037/0002-9432.71.3.290